

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 26.455.03 в Державному вищому
навчальному закладі «Університет
менеджменту освіти» Національної
академії педагогічних наук України

ВІДГУК

офіційного опонента Почуєвої Ольги Олексіївни
на дисертаційне дослідження **Радиш Олени Юліанівни «Проектування
розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах»,**
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою

Динаміка економічних та освітніх реформ зумовлює кардинальні зсуви в освіті, пов'язані зі створенням загальноєвропейського освітнього простору. Цивілізаційні виклики глобалізації та прискорення розвитку інформаційних технологій орієнтують на переосмислення класичної моделі загальноосвітніх навчальних закладів, їх перевід з режиму функціонування у режим активного розвитку з акцентом на пошук нових управлінських механізмів, які б забезпечували ефективні рішення щодо проектування розвитку шкільної системи освіти у напрямі формування інноваційного конкурентоздатного середовища.

У контексті реформування освіти в Україні розробляються педагогічні моделі, у яких відображаються ідеї життєтворчості. Саме ідеї життєтворчості, плекання дитини як суб'єкта життя мають стати концептуальними ідеями нової школи, що допомагатиме учням оволодіти чотирма стрижневими принципами освіти ХХІ століття – навчитися пізнавати життя, життєвої компетентності, навчитися жити разом, навчитися жити. До провідних показників життєтворчості є наявність певного життєвого проекту й сформовані вміння створювати власні життєві проекти та вибудовувати траєкторію їх реалізації. Розроблення та впровадження моделей проектування розвитком, впровадження інновацій у навчально-виховний процес є об'єктивною передумовою розвитку загальноосвітніх навчальних закладів у ринкових умовах.

Ураховуючи вищезазначене, дисертаційне дослідження О. Ю. Радиш «Проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах» є актуальним у контексті цілеспрямованого впливу на особистість з метою створення умов для розвитку її життєтворчої та забезпечення конкурентоспроможності як випускника так і загальноосвітнього навчального закладу в сучасних ринкових умовах.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження сприяє усуненню суперечностей між: необхідністю забезпечення якості діяльності загальноосвітнього навчального закладу та недостатньою обізнаністю керівників цих закладів щодо особливостей функціонування та розвитку

закладу в ринкових умовах; потребою в проектуванні розвитку загальноосвітнього навчального закладу й недостатньою компетентністю керівників навчальних закладів щодо використання проектних технологій; потребою в створенні умов для позитивного розвитку кожного учасника навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу та фрагментарним використанням програмно-цільового підходу до формування життєтворчої особистості. Дисертант переконливо доводить, що обрана проблема дослідження є актуальною, а її вирішення своєчасним.

Дисертаційна робота виконана згідно з передбаченою планом науково-дослідної роботи Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України тематикою «Теоретико-методологічні основи підготовки керівників до оцінювання результатів діяльності ЗНЗ» (державний номер реєстрації 0109U002236). Тема дослідження затверджена на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 6 від 20 червня 2012 р.) й узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 30 жовтня 2012 р.), (с. 3 автореферату, с. 8 дисертації).

Авторкою розроблено, обґрунтовано й експериментально перевірено модель проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах на засадах програмно-цільового підходу; уточнено визначення понять «розвиток загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах», «проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах», «конкурентоспроможний загальноосвітній навчальний заклад», «технологія формування життєтворчості особистості», «програмно-цільове проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу», «технологія проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах»; удосконалено зміст технології розвитку життєтворчої особистості як основи конкурентоспроможності загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах; набула подальшого розвитку теорія управління загальноосвітнім навчальним закладом через конкретизацію змісту та форм проектування його розвитку в ринкових умовах.

Зміст дисертації та її виклад свідчать про завершене наукове дослідження, в якому розв'язано поставлені науково-практичні завдання.

Обґрунтовуючи актуальності дослідження О. Ю. Радиш логічно вибудовує стратегію наукового пошуку, коректно визначає мету, об'єкт і предмет дослідження, а для досягнення поставленої мети доцільно визначає основні завдання та обирає методи дослідження.

Дисертаційне дослідження має чітку структуру, науково виважено й логічно вибудовано та складається зі вступу, трьох розділів, які є завершеними, взаємопов'язаними, містять висновки, які відповідають їх змісту, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

Перейдемо до аналізу дисертаційного дослідження, усі розділи якого взаємопов'язані та висвітлюють послідовність вирішення поставлених завдань.

У першому розділі «Проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу як проблема педагогічної теорії і практики» розглянуто теоретичні засади проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах, визначено сутність ключових дефініцій дослідження та з'ясовано, що розвиток загальноосвітнього навчального закладу є неперервним процесом, його перебіг залежить від отриманої суб'єктом управління інформації про стан діяльності закладу і прийняття рішення щодо поточного коригування цього стану. Заслугують на увагу представлені в дисертаційному дослідженні компетенції конкурентоспроможного випускника загальноосвітнього навчального закладу (с. 30 дисертації) та розкриті аспекти життєтворчого підходу (с. 34 дисертації). Актуальним виглядають питання партисипативного управління (с. 21-24 дисертації). Детально розглянуті сутнісні аспекти технології проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу. Автором було з'ясовано, що процес проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах буде ефективним, якщо забезпечити цілісність і системність науково-методичного супроводу впровадження інновацій у практику роботи школи. Крім того, визначено, що технологія проектування розвитком ґрунтується на програмно-цільовому, технологічному, кваліметричному та компетентнісному підходах. При розгляді програмно-цільового підходу, як основи розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах, цікаво виглядають критерії якості комплексно-цільової програми розвитку загальноосвітнього навчального закладу (с. 53 дисертації) та розроблений алгоритм роботи загальноосвітнього навчального закладу на основі програмно-цільового підходу щодо розвитку життєтворчості особистості (с. 65 дисертації).

У другому розділі «Модель проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах» обґрунтовано структуру та зміст розробленої моделі, визначені критерії, які були покладені в основу факторно-критеріальної субмоделі розвитку загальноосвітнього навчального закладу. Обґрунтовуючи складові розробленої моделі (теоретико-методологічну, змістову, технологічну, результативно-регулятивну), автор детально вивчає значення законів, закономірності, принципів і методів управління навчальним закладом, що значно розширює зміст моделі та підкреслює вагомість моделювання як інструменту дослідження. Авторською знахідкою є порівняння понять моделювання та проектування. Визначення, що дані поняття не є тотожними, але мають певну спільність (с. 80 дисертації). Варто відзначити, що у розробленій та науково-обґрунтованій моделі проектування розвитком загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах чітко сформульовано мету, завдання і очікуваний результат. Автором розкрито сутнісні аспекти технології реалізації запропонованої моделі в практику діяльності загальноосвітніх навчальних

закладів, в основу якої покладено кваліметричний підхід, що передбачає використання розробленої субмоделі (с. 99 дисертації). Також з'ясовано, що розроблена модель надає цілісності та завершеності процесу проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах та визначає необхідність структурні компоненти, що забезпечують позитивну динаміку продуктивної діяльності навчального закладу в ринкових умовах. Кожний технологічний етап досліджуваного процесу детально представлено та розкрито в роботі у підрозділі 2.3. Розкрито сутність та описано технологію використання моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. Суть технології використання моделі визначено як алгоритмізований поетапний порядок дій, який носить системний характер, має необхідний методичний супровід і забезпечує досягнення запланованого результату: позитивну динаміку показників життєтворчості особистості учасників навчально-виховного процесу та позитивний розвиток загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. В основу зазначеної технології було покладено принципи реалізації програмно-цільового підходу.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах» здійснено експериментальну перевірку моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. Автором розкрито: принципи, незалежні, залежні, та проміжні змінні, (с. 129 дисертації), які було покладено в основу експерименту. Виокремлено чотири етапи експериментальної перевірки розробленої моделі проектування розвитком загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах (підготовчий, констатувальний, формувальний та завершальний) (с. 129 дисертації) та експериментальній бази (одинадцять навчальних закладів Івано-Франківської області). У підрозділі 3.1 досить чітко простежується логіка розгортання експериментальної перевірки, детально описано організацію та групу методів експериментальної перевірки. У підрозділі 3.2. автор переконливо доводить, що модель проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах сприяє позитивній динаміці цього розвитку, створює позитивний імідж закладу, формує в учнів життєву компетентність та забезпечує перехід від моделі закладу, що функціонує до моделі закладу, що розвивається і забезпечує розвиток особистості, оволодіння нею мистецтвом життєтворчості в умовах партнерської співпраці, успіху та довіри, що сприяє забезпеченню конкурентоспроможності кожного суб'єкта навчально-виховного процесу. Положення експериментальної перевірки можуть зацікавити практиків з огляду на реалізацію запропонованої дисертантом системи проектування розвитком загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. Отримані у дисертаційній роботі наукові результати можуть бути використані для розвитку професійної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів шляхом використання розроблених

рекомендацій та навчально-методичного комплексу, які представлені у підрозділі 3.3. та додатках.

Роботу виконано згідно з встановленими вимогами до оформлення дисертаційних досліджень, із використанням сучасних емпіричних і теоретичних методів опрацювання наукових джерел, всього опрацьовано 232 джерела. Зміст автореферату є ідентичний основними положеннями дисертаційної роботи.

У цілому позитивною оцінюючи дослідження О. Ю. Радиш, вважаємо за необхідне висловити такі зауваження та побажання:

1. Робота значно виграла б, якби дисертантка у підрозділі 1.1 надала більш детальну характеристику партисипативного управління з точки зору менеджменту загальноосвітнього навчального закладу.

2. Розглядаючи компетенції конкурентоспроможного випускника варто було б розробити критерії конкурентоспроможності або розробити субмодель розвитку конкурентоспроможності випускника.

3. Розкриваючи сукупність наукових понять, які системно розкривають проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах (с. 83. дисертації), автор стверджує, що проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу є функцією управлінської діяльності керівника. Про те, на нашу думку більш коректно було б віднести проектування розвитком загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного планування.

4. З метою підвищення рівня обізнаності керівників навчальних закладів щодо проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах дисертанткою на основі дослідження було розроблено спецкурс «Проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах» (с. 4 автореферату). Вважаємо, що доцільно було б розкрити зміст спецкурсу у роботі або у додатках до роботи.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не зменшують загальної позитивної оцінки виконаної роботи.

Всебічний аналіз виконаної Радиш Оленою Юліанівною дисертаційної роботи дає підставу в цілому оцінити її як працю, яка має елементи новизни, теоретичне та практичне значення для педагогічної науки і зокрема робота розширює знання про технологію проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах на засадах програмно-цільового підходу.

Матеріали дисертаційного дослідження впроваджено в діяльність 11 навчальних закладів Івано-Франківської області та у змісті курсів підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Основні положення й результати дисертаційного дослідження були апробовані та презентовані громадськості на 18-ти наукових заходах, що проводилися на різних рівнях, а здобутки знайшли висвітлення в 19-ти публікаціях, серед них 6 надруковано в науково фахових виданнях за спеціальністю, 2 у закордонних виданнях.

Таким чином, дисертаційне дослідження Радиш Олени Юліанівни «Проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах» є самостійно завершеною науковою працею, що розв'язує важливу наукову проблему й заслуговує позитивної оцінки, має теоретичне та практичне значення й відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (пп. 9,11,12,13), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Радиш Олена Юліанівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою.

Офіційний опонент:
кандидат педагогічних наук,
провідний фахівець
відділу забезпечення якості
та інноваційного розвитку
Харківського національного
економічного університету
імені Семена Кузнеця

Почуєва Ольга Олексіївна

